

citovaný ministerský výnos a pod.). Při tom je třeba hlavně přezkoumati platnost licence. Prošlé licence se odeberou a zašlou úřadu, který je vydal. Je ovšem třeba zkoumati řadu dalších okolností, na př. zaplacení příspěvků nemocenského pojištění ohledně zaměstnanců podniku, dále zda nezaměstnává nedospělé děti (zák. ze 17. 7. 1919 č. 420 Sb.), zda majitel licence, členové jeho rodiny a personál byli v předepsaných lhůtách očkováni, zda zaměstnání cizinci vyhověli předepsaným předpisům atd.

Před započítáním činnosti v některé obci je majitel licence povinen ohlásiti tuto okolnost místnímu národnímu výboru, který však neuděluje již povolení k výkonu licence, nýbrž jen bere na vědomí, že majitel licence ji bude v místě provozovati. Nemůže mu tedy výkon zakázati.

Pro žádosti o povolení hudebních produkcí je nyní předepsán nový postup oběžníkem ministerstva vnitřní ze 4. prosince 1946 č. 2250-9/10-46-1-Vb/1 (Věstník min. vnitřní r. 1946 č. 128), podle něhož se požaduje podání žádostí na zvláštních tiskopisech vydaných Ochranným svazem autorským v Praze. Hudebními produkcemi se tu rozumějí koncerty, taneční zábavy, čaje, kabarety a pod. ať při hudbě reprodukované, zveřejňování hudebních rozhlasových programů v hostincích a jiných veřejných místnostech, reprodukování hudby ambulanti podniku a pod. Omezení kabaretních představení normuje výnos ministerstva vnitřní z 20. 3. 1947 č. 2210-25/2-47-15-Vb/1.

Žebráckými licencemi se rozumějí povolení k činnosti osob, které berou dobrovolné odměny od obecního úřadu. Patří sem na př. hra na kolovrátek, tahací harmoniku, kytaru, dudy, gramofon, ariston a pod. Jde v podstatě o určitý druh produkčních licencí. Žebrácké licence patří dnes již historii, neboť jejich vydávání bylo zastaveno již za války a tato praxe se dodržuje i po osvobození. Jak název licence naznačuje, šlo vlastně o určitý druh žebroty úředně trpěné.

Pokud jde o právní povahu produkčních licencí, odkazují tu na heslo Koncese, sv. II., str. 267 a n. K těmto vývodům bych připojil, že každá licence je správním aktem, tedy správním normou (viz mé Obecné pojmy správního práva, str. 75), třeba povahy hierarchicky hodně podřadné. Její obsah, přihlížíme-li k povinnostní formě obsahu právní normy, dá se vyjádřiti

jako povinnost tak, že povinností příslušných orgánů je majiteli licence nebrániti v provozu jeho činnosti. S tohoto hlediska pak je lhostejno, považuje-li se licence za akt deklaratorní či konstitutivní. Ostatně i celá tato tradiční distinkce správních aktů — sub specie pojmu správního aktu jako správní normy — je neudržitelná, protože v tom i onom případě jde o určitým způsobem formulovanou správní povinnost, ať se jí, jak se říká, nějaké právo „zakládá“ či jen „deklaruje“. Podle mého mínění v tom i onom případě je tu správní norma, rozdíl pak spočívá jen v odlišném způsobu slovního vyjádření. U aktu deklaratorního se klade důraz na prohlášení určité skutečnosti, jež je důsledkem příslušné správní povinnosti, na př. u vysvědčení o státní zkoušce se deklaruje, že kandidát udělal zkoušku s tím a tím prospěchem, ač s ozezení zkoušky tvoří jen skutkovou podstatu, jejímž normativním důsledkem je povinnost školské správy v tomto konkrétním případě k příslušným opatřením, na př. připuštění k další zkoušce po určité lhůtě a pod. Akt konstitutivní naproti tomu stojí blíže normativnímu pojetí, i když se tu klade důraz na vznik nového práva a nikoli povinnost. Byl to asi důvod účelnosti, že se vytvořily tyto dvě zevní formy správních aktů. Nesm se však nikdy zapomínati na jejich ryze právní základ. Domnívám se, že lze tímto způsobem všechny správní akty, ať konstitutivní či deklaratorní, převést na základní schéma právní normy a vyjasniti tak ony teorie, jež se k tomuto problému vážou.

Literatura

Vyhnanovský, Licence a jiná policejní povolení, Praha 1936, Kompas, Dr. Josef Krejčí, Taneční zábavy, Naše samospráva r. 1935, str. 9 a 31; Mayrhofer, Handbuch für den politischen Verwaltungsdienst, Vídeň 1898, sv. 4., str. 1348 a n.; Pošváb, Správní právo, (výťah ze zvláštní části), II. vydání, 1947, č. 10.

Jaroslav Pošváb.

Zabírání bytů.

I. Zabírání bytů obcemi k účelům obytným.

A. Prozatímní úprava v letech 1917—1919.

Nedostatek bytových jednotek na konci první světové války měl za následek, že bylo vydáno několik nařízení, jichž účelem

bylo čeliti bytové krizi. Tato nařízení byla vydána vesměs na základě rak. zák. č. 307/1917 ř. z., jímž byla vláda zmocněna, aby vzhledem k mimořádným poměrům, vyvolaným válkou, vydávala potřebná opatření v oboru hospodářském. Jde o tato nařízení:

1. Nař. min. soc. péče č. 114/1918 ř. z. o opatřeních bytové péče, jímž byl zmocněn zemský politický úřad, aby ve shodě se zemským výborem do konce roku 1918 nařízením ustanovil, aby v obcích nebo obvodech, v nichž nastal mimořádný nedostatek bytů nebo jest tento nedostatek očekávati, bylo použito nově zavedených předpisů, jimiž jednak měly býti místnosti dosud neobytné za určitých výhodných podmínek připouštěny k obývání, jednak měla býti ztížena změna bytů v místnosti odňaté účelům obývání. Zmíněné zmocnění dané zemskému politickému úřadu zaniklo uplynutím roku 1918.

2. Nař. min. soc. péče č. 368/1918 ř. z., jímž byl zaveden t. zv. průkaz bytů. Podle tohoto nařízení mohl zemský politický úřad ve shodě se zemským výborem pro obce nebo území, v nichž nastal nebo se očekával mimořádný nedostatek bytů, až do konce roku 1919 nařízením ustanoviti, že jest šetřiti nově zavedených předpisů o průkazu bytů. Tyto předpisy záležely v tom, že nepronajaté byty a obytné, jakož i obchodní místnosti, podrobené bytovému průkazu, měly býti ve stanovených lhůtách hlášeny obci, která měla pak ohlášené nájemné předměty veřejně oznámiti způsobem v místě obvyklým a udělati vysvětlení o jejich nabídce a poptávce. Toto nařízení pozbylo významu uplynutím roku 1919, kdy zaniklo zmocnění dané zemskému politickému úřadu.

3. Nař. vlády státu čsl. č. 38/1919 Sb. o zabírání bytů obcemi, podle něhož mohl zemský politický úřad zmocniti obec, ve které byl značný nedostatek bytů, aby provedla opatření podle tohoto nařízení. Kromě toho mohl takovou obec sloučiti s jinými obcemi v bytový obvod, zříditi pro sloučené obce společný bytový úřad a jej zmocniti, aby provedl opatření podle tohoto nařízení. Tato opatření záležela jednak ve stanovení povinnosti majitele domu, po případě nájemníka, hlásiti obci v určitých lhůtách prázdné, nepronajaté, nepoužívané nebo nevyužité byty, tovární, živnostenské a obchodní místnosti, jednak v zabírání těchto objektů obcemi za tím účelem, aby byly opatřeny byty oso-

bám, které mají v obci domovské právo nebo jsou z naléhavých důvodů nuceny v ní bydleti a nemohou naléztí přiměřeného bytu. Ani toto nařízení se nedočkalo dlouhého trvání. Již dne 22. listopadu 1919 vstoupil na jeho místo zákon č. 592/1919 Sb. o zabírání bytů obcemi (§ 33 cit. zák.), kterým bylo zároveň nahrazeno na Slovensku do té doby platné nař. ministra čsl. rep. s plnou mocí pro Slovensko ze dne 30. dubna 1919 č. 76 (3577 pres.). Zabory bytů a místností provedené podle obou těchto nyní zrušených nařízení byly však výslovně zachovány v platnosti (§ 33 cit. zák.).

B. Definitivní úprava v r. 1919.

Zákon o zabírání bytů obcemi č. 592/1919 Sb. je rámcovou normou; která v § 1 deleguje zemské politické úřady: 1. aby zmocnily obec, v níž je značný nedostatek bytů, aby provedla opatření podle tohoto zákona; 2. aby se svolením komise, složené ze zástupců ministerstva soc. péče, vnitra, obchodu, veřejných prací a zemědělství, takovou obec sloučily s jinými obcemi v bytový obvod, zřídily pro sloučené obce společný bytový úřad a zmocnily jej, aby provedl opatření podle tohoto zákona. Zmíněné zmocnění mohlo býti v obou případech uděleno jen na určitou dobu, nejdéle do 31. prosince 1920 a mělo býti vyhlášeno v zemském zákoníku (na Slovensku v Úradných Novinách). Nařízením vlády č. 656/1920 Sb. (§ 2) bylo toto zmocnění dané obcím a společným bytovým úřadům prodlouženo do 30. dubna 1921 a zákonem č. 100/1921 Sb. o stavebním ruchu (§ 70) do 30. června 1921; na domy podle tohoto zákona vystavěné se však nevztahovalo.

V obcích podle citovaných předpisů zmocněných, které měly podle posledního tehdejšího sčítání více než 1000 obyvatel, a v obcích sloučených v bytové obvody bez ohledu na počet obyvatel, platily pak podle zák. č. 592/1919 předpisy §§ 2—6 tohoto zák. o oznamování bytů a místností. Těmito předpisy byla uložena ohlašovací povinnost tomu, kdo hodlal pronajmouti byt nebo jakoukoliv místnost (§ 2), držiteli domu (§ 3), majiteli dvou nebo několika bytů nebo obchodních místností (§ 4) a přednostovi domácnosti (§ 5). V podrobnostech bylo stanoveno:

1. Kdo hodlá pronajmouti byt nebo jakoukoli jinou místnost, jest povinen oznámiti to napřed ke schválení obci (společnému bytovému úřadu) a udati

jméno, zaměstnání, dosavadní bydliště nájemce resp. podnájemce, dále nájemné, jež požaduje, a den, kdy má býti najimaný předmět odevzdán nájemci. Neobdrží-li pronajimatel rozhodnutí do 8 dnů poté, kdy oznámení obci (společnému bytovému úřadu) poslal nebo doporučeně odeslal, pokládá se nájemní smlouva za schválenou. Odepře-li obec (společný bytový úřad) schválení nájemní smlouvy, pokládají se byt nebo místnosti za zabrané dnem, kdy měly býti podle dřívější smlouvy vyklizeny nebo podle neschválené smlouvy odevzdány novému nájemci nebo podnájemci.

2. Držitel domu musí oznámiti obci, resp. společnému bytovému úřadu ve sloučených obcích: 1. byty a části bytů, které aspoň po 3 měsíce nikdo neobývá nebo někdo obývá jen občas; 2. byty, kterých se používá za skladiště; 3. místnosti tovární, živnostenské, obchodní, hospodářské, ateliery a jiné místnosti, jsou-li aspoň po 3 měsíce prázdné, nebo užívá-li se jich jen k uložení věcí, vyjmajíc místnost podniků továrních; živnostenských a zemědělských, jichž se používá pravidelně k ukládání věcí. V obcích, v nichž platí nař. č. 114/1918 ř. z. (viz shora odst. A 1), musí držitel domu dále hlásiti: 4. místnosti odňaté účelům obývacím; 5. byty povstale sloučením dvou nebo několika bytů (§ 3).

3. Kdo má dva nebo několik bytů, nebo dvě nebo několik obchodních místností, v obci nebo v bytovém obvodu, musí učiniti obci (společnému bytovému úřadu) oznámení o všech svých bytech a obchodních místnostech a uvéstí byt, kterého vyžaduje pro sebe, jinak rozhodne obec (společný bytový úřad), který byt mu bude ponechán (§ 4).

4. Přednosta domácnosti je povinen oznámiti, k čemu se užívá každé jednotlivé místnosti jeho bytu: 1. je-li sám a obývá-li byt o více než dvou obytných místnostech; 2. jsou-li v domácnosti dva dospělí členové (počítajíc v to přednostu domácnosti) a obývají-li byt o více než třech obytných místnostech; 3. má-li domácnost více dospělých členů než dva, a byt více obytných místností než dospělých členů domácnosti; 4. má-li byt více obytných místností než pět (§ 5).

Cit. zákon dal obcím (společným bytovým úřadům) dále oprávnění, aby určily lhůtu pro oznámení shora uvedená (čís. 1—4), aby podrobněji upravily jejich obsah a způsob (§ 6), aby žádaly od majitelů

domů, nájemníků, podnájemníků a jiných osob ústní nebo písemné vysvětlení o všech bytech a místnostech a aby je daly prohlédnouti osobami k tomu zmocněnými (§ 7).

Obce nebo společné bytové úřady, které byly zmocněny, aby provedly opatření podle tohoto zákona, mohly zabírat byty a místnosti, uvedené taxative v § 8, při čemž však musily majiteli zabraných místností ponechat místnost, které je nevyhnutelně třeba k řádnému uložení nábytku a zařízení ze zabraných místností (§ 8). Zabráti bylo lze tyto místnosti: 1. byty a části bytů, kterých aspoň po 3 měsíce nikdo neobývá nebo někdo obývá jen občas, má-li majitel bytu kdekoli jiný byt; 2. byty, kterých se používá za skladiště, lze-li věci tam uložené uložit bezpečně jinde; místnosti tovární, živnostenské, obchodní, hospodářské, ateliery a jiné místnosti, jsou-li aspoň po 3 měsíce prázdné, nebo užívá-li se jich jen k uložení věcí, které lze uložit jinde, vyjmajíc místnosti podniků továrních, živnostenských a zemědělských, jichž se pravidelně používá k ukládání věcí nebo které nejsou přístupny odjinud než prostorami podniku; 4. místnosti odňaté účelům obývacím bez úředního povolení; 5. byty, kterých jejich majitelé nepotřebují, majíce v obci nebo v bytovém obvodu byt jiný; 6. byty nebo místnosti pronajaté bez schválení obce nebo jichž pronájem byl schválen podle nepravdivého oznámení; 7. byty, do nichž se nájemníci nastěhovali bez povolení podle zák. č. 181/1919 Sb.; 8. byty nebo jejich části dané do podnájmu, opatřila-li obec podnájemníku vhodný a dostatečný byt náhradní; 9. u nadměrných bytů (§ 5) místnosti nad počet, zakládající povinnost k oznámení, lze-li v nich samostatně bydlet nebo je k tomu upravit; 10. z bytů, vzniklých sloučením několika bytů bez potřebného povolení, části, které majitel bytu takto připojil; 11. se svolením nadřízeného politického úřadu též některé další místnosti (§ 8).

Ze záboru vyloučil zákon místnosti užívané k účelům osvětovým nebo k trvalému uložení uměleckých nebo jiných cenných sbírek, místnosti mající velkou cenu uměleckou nebo historickou, místnosti zabrané nebo vyhrazené k zabránění podle zák. č. 332/1919 Sb. (viz pod II A) a místnosti, jichž majitelé v době s obcí sjednané zřídili svým nákladem přiměřené byty náhradní a pronajali je osobám, označeným

obcí, za nájemné předem s obcí smluvené, anebo poskytní náhradní byty v místnostech nepodléhajících zabrání. Kromě těchto zákonem obligatorně předepsaných výjimek uznává zákon pro lázeňská místa fakultativně ještě další výjimky ze záboru, povolené ministrem sociální péče v dohodě se zúčastněnými ministry (§ 9).

Řízení záborové je upraveno takto: Rozhodnutí, kterým se byt nebo místnost zabere, vydá obec (společný bytový úřad) na základě jednání konaného se všemi účastníky (vlastník domu, nájemník, podnájemník); při tomto jednání nutno protokolárně zjistiti, jsou-li tu podmínky pro zabrání bytu nebo místností, a označiti předmět záboru. V rozhodnutí o záboru, které jest vydati písemně a o němž třeba zpravit všichni účastníky, musí býti stanovena lhůta, do které zabraný byt nebo zabrané místnosti mají býti obci (společnému bytovému úřadu) odevzdány. Nejsou-li místnosti prázdné, musí býti majiteli místností ponechána k vyklizení přiměřená, aspoň 8denní lhůta (§ 11).

Právní účinky záboru záleží jednak v tom, že vlastník domu a nájemník pozbývají práva volně nakládati zabranými byty a místnostmi, jednak v tom, že nájemní smlouvy o nich se zrušují dnem, kdy projde lhůta k vyklizení a odevzdání zabraných místností obci. Změna vlastníka domu nebo nájemce nemá vlivu na další trvání záboru. Zabere-li obec (společný bytový úřad) byt v podnájmu, může — a na žádost pronajimatelovu musí — zároveň zabratí obvyklé zařízení. Vlastník domu nebo majitel bytu je povinen dovoliti nájemci zabraných místností, aby spolužíval nevyhnutelně nutného příslušenství. Spory o nutnost nebo rozsah užívání bytového příslušenství rozhoduje obec resp. společný bytový úřad (§ 10).

Zabere-li obec (společný bytový úřad) nájemní byt nebo pronajatou místnost, musí platiti majiteli domu (pronajimateli) náhradu, splatnou jako nájemné, ode dne skutečného vyklizení — při nuceném vyklizení ode dne, kdy prošla lhůta k vyklizení — až do dne vrácení, a to částkou posledního nájemného s vedlejšími poplatky, je-li toto nájemné přiměřené. Zvýšení náhrady lze žádati jen podle předpisů o ochraně nájemníků. Není-li nájemné ze zabraných místností stanoveno, nebo vzejde pochybnost o přiměřenosti posledního nájemného, určí náhradu, ne-

dojde-li k dohodě o její výši, příslušný nájemní úřad, a kde ho není, okresní soud, v jehož obvodě je dům, v řízení nesporném. Proti rozhodnutí nájemního úřadu resp. okresního soudu není opravného prostředku, je však přípustný návrh na změnu náhrady, který musí býti doložen novými průvody; nedoložený návrh jest bez jednání zamítnouti (§ 12).

Zabrané byty a místnosti může obec (společný bytový úřad) pronajmouti, avšak zpravidla jen k účelům obytným; k účelům jiným může pronajmouti jen místnosti, které podle svého původního určení nebyly byty, a to jen, vyžaduje-li toho naléhavá potřeba. Při pronájmu je přihlížeti k osobním, rodinným a zdravotním poměrům zúčastněných stran (§ 13).

Také určité faktické dispozice přecházejí zábořem na obec resp. společný bytový úřad: Mohou zabrané byty a místnosti svým nákladem upravit a provést v nich stavební změny. O tom má býti předem zpraven majitel domu a o stavu před úpravou má býti sepsán protokol (§ 13).

Z pojmu „pronájmu“ plyne, že nelze zabrané byty přikazovati z moci úřední, t. j. jednostranným správním aktem. Obec resp. společný bytový úřad může pronajmouti zabraný byt nebo místnosti jen tomu, kdo, nemá v obci (bytovém obvodu) bytu, žádá o pronájem a prokáže, že: a) jest nucen ve veřejném zájmu trvale bydleti v obci (resp. v bytovém obvodu); nebo b) že má v obci (resp. v některé obci bytového obvodu) domovské právo a je svým povoláním nucen tam bydleti. Komu byl pronajat zabraný byt podle nepravdivých údajů nebo průkazů, může býti z něho vystěhován bez výpovědi (§ 14). Jinak je však obec při pronájmu povinna vyhraditi si proti nájemníku výpověď čtyřnedělní a při pronájmu jednotlivých místností 14denní. Nájemník může dáti výpověď ve lhůtách v místě obvyklých. Nájemné jest smluviti ve výši náhrady, kterou obec platí majiteli domu (viz shora). Na úhradu výloh spojených s úpravou bytu může však obec u bytů s nájemným větším než 400 Kčs vybíratí přírážku. Na tento pronájem bytů se nevztahují předpisy o ochraně nájemníků (§ 15).

Obec se může kdykoli zabraného bytu vzdáti, o čemž musí zpravit majitele domu resp. podpronajmatele a ustanoviti zároveň den vrácení. Není-li zvláštní

úmluvy, smí vrátiti zabraný byt jen ve stěhovacích lhůtách v místě obvyklých, ne však před uplynutím 4 neděl ode dne, kdy je majitel domu nebo podpronajimatel zpraven o vrácení. Obec se může zabraného bytu vzdáti též mlčky tím, že na žádost zúčastněných stran svolí k tomu, aby mezi sebou o zabraném bytu učinily nájemní smlouvu. Za den vrácení pokládá se v tomto případě první den smlouveného nájmu. Zabraný byt v podnájmu musí obec vrátiti nejpozději toho dne, kdy skončí hlavní nájem výpovědí nebo uplynutím nájemní doby, což musí majitel domu obci včas oznámiti (§ 16). Zabraný byt jest vrátiti, není-li jiné úmluvy, v tom stavu, v jakém byl převzat (§ 17). O náhradě nákladů na úpravu a stavební změny zabraného bytu při jeho vrácení obsahuje podrobné předpisy § 18.

V některých případech je obec povinna nájemníku zabraného bytu dáti výpověď, a to jednak na žádost majitele bytu — zejména, porušuje-li nájemník hrubě pořádek v domě, zneužívá-li bytu nebo poškozují-li jej — jednak na vyzvání nadřízeného úřadu politického, přestal-li v obci nedostatek bytů (§ 20). Mimo to musí obec nájemníku zabraného bytu dáti výpověď, opatří-li mu ten, komu byl byt zabrán, vhodný a dostatečný byt náhradní.

Zákon č. 592/1919 Sb. obsahuje dále předpisy o bytové komisi a o společném bytovém úřadě.

Bytová komise je zařízení fakultativní. Obec může ustanoviti bytovou komisi, a vyžadují-li toho místní poměry, může býti zvoleno několik komisí pro jednotlivé obvody. Bytovou komisi zvolí obecní zastupitelstvo (nyní místní národní výbor), přihlížejíc podle možnosti k návrhu příslušných organisací. Její složení vytyká zákon rámcově tak, že má býti složena mimo předsedu a jeho zástupce polovicí ze zástupců majitelů větších domů a polovicí ze zástupců nájemníků. Právo moc této komise je dána rozhodnutím obce. Obec jí totiž může zmocniti, aby vykonávala buď všechna nebo některá oprávnění, příslušející obci podle tohoto zákona (§ 22).

Společný bytový úřad pro obce sloučené v bytový obvod může býti zřízen rozhodnutím zemského politického úřadu se svolením komise složené ze zástupců ministerstva sociální péče, vnitra, obchodu, veřejných prací a zemědělství (§ 1). Před-

nostu společného bytového úřadu a jeho náměstky ustanoví zemský politický úřad se schválením ministerstva sociální péče. Přednosta i náměstci musí býti ze státních úředníků, znalí práv a pokud možná ze stavu soudcovského (§ 23). Společnému bytovému úřadu přísluší ve sloučených obcích v rámci zmocnění zemského politického úřadu zásadně tatáž pravomoc podle tohoto zákona jako jednotlivým nesloučeným obcím v jejich obvodu (§ 1). Společný bytový úřad může však kteroukoli z obcí sloučených v bytový obvod k její žádosti a se svolením zemské správy politické do odvolání zmocniti, aby vykonávala ve svém obvodu jednotlivá, v každém případě zvláště vymezená oprávnění společného bytového úřadu (§ 24).

Pořad opravných prostředků proti rozhodnutím, vydaným podle tohoto zákona, je upraven takto: 1. Proti rozhodnutí nesloučených obcí lze podati u obecního úřadu do 8 dnů odpor, jenž má účinek odkladný a devolutivní: Rozhoduje o něm nájemní úřad, a kde ho není, nadřízený úřad politický s konečnou platností. — 2. Proti rozhodnutí sloučených obcí, zmocněných společným bytovým úřadem podle § 24 cit. zák. (viz shora), lze rovněž podati do 8 dnů odpor, o němž však rozhoduje společný bytový úřad. — 3. Z rozhodnutí společného bytového úřadu není opravného prostředku (§ 22).

Pořad práva je přípustný o všech nárocích majetkových, které vzejdou výkonem tohoto zákona s výjimkou shora uvedeného ustanovení o výši náhrady za zabraný byt (§ 27). Pro soudní vymáhání pohledávek obce na náhradu nákladů na úpravu a stavební změny zabraných bytů proti majiteli domu je stanovena preklusivní lhůta 6 měsíců, pro jiné náhradní nároky preklusivní lhůta 1 roku po vrácení zabraných místností (§ 27).

Zákon obsahuje dále předpisy poplatkové (osvobození od kolků, § 28) a trestní (přestupky zákona trestají politické úřady resp. státní policejní úřady pokutou do 5000 Kčs nebo vězením do 6 neděl nebo oběma tresty zároveň, § 29).

Rozhodnutí obce o záboru místností podle tohoto zákona jsou vykonatelná soudní exekucí (§ 31).

Zákon se nevztahuje na byty v domech, pro které bylo uděleno obývací povolení po vyhlášení tohoto zákona, vyjímajíc domy vystavěné se státní podporou podle zákonů o podpoře stavebního ruchu (§ 32).

II. Zabírání budov pro účely veřejné.

A. Původní úprava.

a) Zákonem č. 332/1919 Sb. o zabírání budov neb jejich částí pro účely veřejné byla zmocněna zemská správa politická, aby — pokud není vhodných místností — zcela nebo zčásti zabrala budovy o větším počtu místností pro účely veřejné, a pokud toho žádal veřejný zájem, také pro účely obytné, jakož i pro přesídlení uživatelů budov, zabraných podle tohoto zákona. Zabráním pozbývali uživatelé zabraných částí budov práva jich užívatí. Zákon upravoval dále řízení při záboru a při vrácení zabraných místností.

b) Cit. zák. byl vzhledem k poměrům na Slovensku doplněn zákonem č. 180/1920 Sb., kterým bylo stanoveno, že pro řízení a rozhodování ve věcech zabírání budov pro účely veřejné, které podle cit. zákona náleží zemským politickým správám, jsou na Slovensku příslušny županské úřady. Zároveň byl pro Slovensko upraven způsob soudního řízení o výši náhrady za zabrané budovy.

Oba tyto zákony byly zrušeny a nahrazeny zákonem č. 304/1921 Sb. o zabírání budov nebo jejich částí pro účely veřejné.

B. Nynější úprava.

Základem dnešní úpravy zabírání budov pro účely veřejné je cit. zák. č. 304/1921 Sb., který nikdy nepozbyl platnosti. Tento zákon byl novelisován zákonem č. 112/1946 a v této úpravě platí od 1. ledna 1946. Úplné jeho znění s úpravami provedenými cit. novelou bylo publikováno v příloze k vyhlášce min. dopravy pod č. 113/1946 Sb.

Novela č. 112/1946 týká se hlavně úpravy kompetence. V zemích českých na místo politického úřadu II. stolice nastoupil jako zabírací úřad zemský národní výbor a na Slovensku na místo župního úřadu orgán určený sborem pověřenců. Dále byly citovaným zákonem změněny předpisy o tom, které budovy a místnosti jsou ze zabírání vyloučeny. Pokud jde o kompetenci ministerstva dopravy, jak je stanovena novelou č. 112/1946 Sb., třeba uvést, že tato působnost přešla nyní na ministerstvo techniky, zřízené ústavním zákonem č. 153/1946 Sb.

Přihlížejíc k těmto změnám lze podati tento povšechný obraz dnešní úpravy za-

birání budov a jejich částí k účelům veřejným:

1. Zabíracím úřadem, t. j. úřadem zmocněným provést zábor budov nebo místností pro účely veřejné, je v zemích českých zemský národní výbor, na Slovensku orgán určený sborem pověřenců (§ 1). Druhou stolicí, která rozhoduje o stížnostech do zabíracích nálezů, je v českých zemích ministerstvo techniky, na Slovensku pověřenectvo techniky, pokud toto pověřenectvo není samo zabíracím úřadem (§ 3).

2. Účel záboru. Zabírací úřad může, pokud není vhodných místností, zabrat k užívání budovy nebo místnosti jen pro účely veřejné a, pokud to žádá veřejný zájem, i pro účely obytné, a dále pro přesídlení uživatelů budov nebo místností zabraných pro takové účely (§ 1).

3. Předmětem záboru mohou býti buď celé budovy, anebo jen jednotlivé místnosti s výjimkou objektů dále uvedených. S budovami neb místnostmi mohou býti k užívání zabrány v rozsahu nutně potřebném pro účel, pro nějž se zabírá:

a) dvůr, zahrada neb jiný pozemek, který s ním tvoří jeden celek tím, že slouží účelu v nich sledovanému;

b) zařízení budov neb místností. Zařízení může však býti zabráno jen, jsou-li splněny tyto další podmínky: 1. je-li zařízení v den, kdy bylo doručeno pozvání k šetření, ve vlastnictví vlastníka budovy neb uživatele budovy nebo místností; 2. jestliže ho vlastník budovy zcela nebo z části zabrané nebo uživatel budovy neb místnosti nezbytně nepotřebuje k provozu dosavadní hospodářské činnosti nebo účelu, který dosud sledoval v zabraném předmětě; 3. nejde-li o zařízení umělecky neb historicky cenné; takové zařízení může býti toliko výjimečně zabráno k reprezentativním účelům veřejným.

Nezabere-li zabírací úřad zařízení budovy neb místnosti, jest vlastník zařízení povinen je na své nebezpečení odkliditi. Proto vykáže mu zabírací úřad potřebné místnosti v zabrané budově, a nemá-li vlastník v budově bytu, i další místnosti, je-li jich nezbytně třeba k dohledu a k opatrování zařízení (§ 8).

Ze zabírání jsou nyní (zák. č. 112/1946 Sb.) vyloučeny:

a) nájemní domy s malými byty;

b) jediný trvalý byt vlastníka „v rozměru přípustném podle zákona“ (tímto zákonem je nyní patrně zák. č. 163/1946

Sb. o mimořádných opatřeních bytové péče);

c) budovy a místnosti sloužící takovým zařízením, která z důvodů mimořádné léčebné péče nebo ze zvláštních důvodů hospodářských nelze přesídliti (§ 1).

4. Příděl náhradních místností. Je-li v zabraných budovách neb místnostech ani při nejhospodárnějším jejich využití nemožné umístiti dosavadní uživatele a zároveň uspokojiti účel, pro nějž se zabírá, mohou uživatelé zabraných budov neb místností žádati, aby jim byly přiděleny náhradní místnosti, které by vyhověly účelům, jež v nich byly sledovány, pokud možno v dřívějším rozsahu, a jde-li o byt, v rozsahu „přípustném podle zákona o zabírání bytů obcemi“ (míněn je zákon č. 592/1919 Sb.; na jeho místo nastoupil však nyní patrně shora cit. zák. č. 163/1946 Sb. o mimořádných opatřeních bytové péče).

Zabírací úřad jest oprávněn určití místnosti, které mají býti dosavadnímu uživateli ponechány k užívání neb ku sledování účelu, jemuž zabraná budova sloužila, po případě určití též počet služebnictva, jež nutno nezbytně ubytovati v zabrané budově pro osobní potřebu dosavadního uživatele budovy a pro opatrování místností mu ponechaných.

Při výběru náhradních místností musí zabírací úřad dbáti toho, aby přesídlením do nich nebylo zmařeno další provozování hospodářské činnosti uživatelů neb sledování účelu, jemuž zabrané místnosti sloužily.

Odmítnou-li uživatelé přijmouti náhradní místnosti, jež této stránce vyhovují, mají nárok jen na peněžitou náhradu hospodářských škod, způsobených jim zabráním (§§ 2 a 4 odst. 6. a 7.).

5. Záborové řízení. O zabrání rozhodne zabírací úřad po šetření, provedeném s vlastníkem a uživateli předmětů, o něž jde, nebo jejich zplnomocněnými zástupci a se zástupci příslušných úřadů a zájemců.

Předmětem šetření jsou skutkové okolnosti pro rozhodnutí důležité. Všem zájemcům musí býti přitom poskytnuta příležitost, aby se o nich vyjádřili. Nedoostaví-li se strana neb její zplnomocněný zástupce k řízení přes řádné pozvání, provede se řízení v její nepřítomnosti.

Jde-li o budovy umělecky neb historicky cenné, jest třeba před jejich zabrá-

ním opatřiti souhlas příslušného státního památkového úřadu.

Zabírací nález musí obsahovati:

a) označení předmětu záboru (budova, místnost, pozemek, zařízení);

b) označení veřejného účelu, pro nějž se zabírá;

c) zabírá-li se pro účely obytné, vyznačení veřejného zájmu;

d) opatření o ubytování dosavadních uživatelů nebo o náhradních místnostech pro účel, jenž byl v zabraném předmětě sledován;

e) případný výrok, že straně, která odmítla náhradní místnosti, přísluší pouze peněžitá náhrada.

Rozhodnutí zabíracího úřadu (zabírací nález) jest doručiti vlastníkům a uživatelům zabraných předmětů, jimž přísluší do 8 dnů právo stížnosti k ministerstvu techniky (na Slovensku k příslušnému pověřenictvu, pokud toto pověřenictvo není samo zabíracím úřadem). Kromě toho jest zabírací nález doručiti i zájemcům, k jichž žádosti se budova zabírá.

Je-li veřejný účel záboru plněn někým jiným, než státní správou, jest zabírací úřad oprávněn žádati ještě před zabráním složení jistoty za výlohy, jež státní správě zabráním vzejdou (§ 3).

6. Právní účinky záboru. Jest rozlišovati účinky předchozího oznámení o zamýšleném zahájení řízení záborového a účinky provedeného záboru. Jakmile zabírací úřad vlastníku neb uživateli zabíraného předmětu oznámí, že bude o tomto předmětě zavedeno řízení podle tohoto zákona, jest „nakládání“ vlastníka i uživatele tímto předmětem bez souhlasu ministerstva (na Slovensku pověřenictva) techniky neplatné. Tím jsou vyloučeny jakékoli právní dispozice dosavadního vlastníka nebo uživatele s předměty, jichž se oznámení týká, nikoliv však jejich další užívání těchto předmětů. Teprve zabráním pozbývají uživatelé zabraných předmětů práva jich užívati.

Zákon vymezuje přesně práva i povinnosti zabíracího úřadu vzhledem k zabraným objektům. Zabírací úřad je oprávněn: a) zabrané předměty pronajmouti pro účely, pro něž byly zabraný; na tento pronájem se po dobu zabránění nevztahují předpisy o ochraně nájemníků;

b) v zabraných místnostech na svůj náklad provésti stavební úpravy, avšak jen v mezích nejnutnější potřeby, a po předchozím výsledku vlastníka budovy.

V tomto směru přísluší zabíracímu úřadu práva, vyhrazená zákonem stavebníkovi. Ke stavebním úpravám budov a místností umělecky a historicky cenných, jest třeba opatřiti před zamýšlenou úpravou dobrozdání příslušného památkového úřadu.

Zabírací úřad jest povinen vlastníku a uživateli zabraných předmětů poskytnouti přiměřenou peněžitou náhradu za veškeré prokázané hospodářské újmy, jež vlastník neb uživatel zabráním utrpěl. Nahraditi jest také náklad vzniklý při přesídlení a při vrácení zabraného předmětu a jiné prokázané majetkové újmy, vzniklé přesídlením. Naproti tomu jest přihlídnouti k odškodnění, jež bylo dáno v přidělených náhradních místnostech.

Pronajme-li zabírací úřad zabrané předměty, jsou nájemci povinni hraditi mu veškeré výlohy, které musil podle předchozích ustanovení zaplatiti vlastníku neb uživateli.

Nedojde-li mezi zabíracím úřadem a vlastníkem neb uživatelem zabraných předmětů k dohodě o výši náhrady, rozhodne o ní v nesporném řízení okresní soud, v jehož obvodu jest zabraný předmět; kdyby se zábor stal pro tento okresní soud, provede řízení onen okresní soud, který na návrh deleguje zemský soud. Soud vyšetří poměry a, je-li třeba, vyslechne znalce a určí pak usnesením náhradu podle volného uvážení. Soud rozhodne také podle volného uvážení podle zásad civilního řádu soudního, má-li útraty soudní hraditi jedna strana nebo mají-li se útraty soudní rozdělit mezi obě strany a v jakém poměru.

Řízení o náhradě nemá vlivu na řízení záborové (§ 4).

Zábor předmětů trvá, i když se změni jejich vlastníků (§ 5). Totéž platí zajisté také o změně jiných práv k zabranému předmětu.

7. Udržování a správa zabraného objektu. V tom směru platí především ujednání mezi zabíracím úřadem a vlastníkem zabraného předmětu. Není-li jiné dohody mezi nimi, převezme udržování a správu zabraných předmětů zabírací úřad, který hradí výdaje s tím spojené. Na tyto výdaje a na odškodnění za vedení správy jest hleděti při ustanovení peněžité náhrady (§ 6).

8. Skončení záboru a vrácení zabraných objektů. Při vrácení jest zabrané předměty uvést do původního stavu, není-li jiného ujednání. Úprava a jiné sta-

vební změny, které jsou pro vlastníka zabraného předmětu zřejmě k velikému prospěchu a nejsou v odporu s dřívějším způsobem jeho užívání, musí vlastník předmětu zabíracímu úřadu nahraditi, a to podle hodnoty v době vrácení, nikoliv však více nežli skutečný náklad. Nedohodnou-li se strany, rozhodne okresní soud v řízení nesporném. O místní příslušnosti a řízení platí stejné zásady jako při rozhodování o náhradě za újmy způsobené zábořem.

Vrací-li se zabrané zařízení, jest na žádost vlastníka přihlížeti ke znehodnocení vráceného zařízení, které by nebylo nastalo, kdyby věc nebyla bývala zabrána (§ 7).

Zabírací úřad jest oprávněn vzdáti se kdykoliv zabraných předmětů.

9. Zábor předmětů již dříve najatých od státní správy. Podle tohoto zákona mohou býti zabrány i předměty od státní správy již najaté. Zabráním ruší se dosavadní smlouvy nájemní ujednané se státní správou. Smlouvy nájemní o zabraných předmětech ujednané mezi jinými stranami, pozbývají platnost po dobu zabránění, aniž se tím prodlužuje původní doba smluvní. Nárok na náhradu škody z tohoto důvodu jest vyloučen.

10. Ustanovení trestní. Kdo maří jakýmkoli způsobem záborové řízení, může býti od okresního národního výboru potrestán pokutou do 5.000 Kčs nebo vězením do 6 neděl, po případě oběma těmito tresty zároveň, nejde-li o těžší čin trestný podle trestních zákonů.

III. Přehled ostatních opatření bytové péče.

1. Když se koncem první světové války počal u nás projevovati v některých místech nedostatek bytů, mělo to za následek první průlom do zásady volného bytového trhu, jevící se v tom, že stát postupně omezoval volnou dispozici s byty. Tato mimořádná opatření, kterými se mělo čeliti bytové tísní, měla z počátku ráz velmi mírných zásahů do svobody smluvní; tak shora cit. nař. min. soc. péče č. 114/1918 ř. z. (viz I A 1) snažilo se jen opatřiti nové bytové jednotky a zabrániti změně bytů v místnosti sloužící jiným účelům než bydlení a nař. téhož min. č. 368/1918 ř. z. (viz I A 2) pokusilo se jen o jakési úřední zprostředkování nabídky a poptávky na základě povinného hlášení nevyužitých bytových jednotek. Teprve po skončení první světové války, když bytová tíseň vzrůstala,

byla vydána mimořádná opatření, která ostřeji zasáhla do volnosti bytového trhu. Kromě zákona č. 592/1919 Sb. o zabírání bytů obcemi, o němž je pojednáno pod č. IB, nedočkaly se však právní normy regulující bytový trh po první světové válce delšího trvání, neboť stavební ruch, který stát horlivě podporoval, měl poměrně brzy za následek podstatné zmírnění bytové tísně, pokles poptávky a návrat pravidelných poměrů. Tak si vysvětlíme, že z řady mimořádných opatření v oboru bytové péče zůstal na sklonku t. zv. první republiky v platnosti už jen zákon č. 118/1918 Sb., který se týkal zajišťování bytů státních zaměstnanců a který byl zrušen teprve vl. nařízením č. 462/1941 Sb.

2. Novou éru v regulaci bytového trhu znamenají poměry pomnichovské. Okupace pohraničních území v r. 1938 měla za následek návrat českých rodin z těchto oblastí do zbývajícího území republiky, které bylo brzy přelidněno. Nové bytové tísně, která tím vznikla, mělo čeliti vl. nař. č. 228/1938 Sb. o mimořádných opatřeních bytové péče, jehož platnost byla omezena na obce určené nadřízeným politickým úřadem. Toto vl. nař., obsahující předpisy o přeměně bytů, způsobu jejich užívání a o nuceném pronájmu bytů prázdných, znamená částečný návrat k řízenému bytovému hospodářství. Brzy bylo formálně nahrazeno obsahově shodným opatřením Stálého výboru č. 288/1938 Sb. o mimořádných opatřeních bytové péče, jehož platnost, omezená původně jen do konce r. 1939, byla vl. nař. č. 314/1939 Sb., č. 462/1941 Sb. a č. 11/1943 Sb. postupně prodloužována; zrušena byla — s výjimkou předpisů o předražování nájemného — teprve vl. nař. č. 103/1943 Sb.

3. Po zřízení t. zv. protektorátu v zemích českých a t. zv. slovenského státu v r. 1939 vyvíjela se úprava bytových otázek v každé z těchto částí republiky samostatně.

A. Pro bytové poměry v zemích českých je příznačný jednak příliv Němců z říše, jednak normativní zásahy okupantů do otázek bytové péče (viz zejména nařízení o pronájmu židovských bytů ve Věstníku nař. t. zv. říšského protektora str. 511/1940 a zákon o úkonech pro říši v říš. zák. I, str. 1645/1939). Úprava otázek bytové péče v této době má povšechný ráz prozatímnosti, překotnosti a nedomyšlenosti, jak je patrné z tohoto přehledu:

a) Vl. nařízením č. 177/1941 Sb. o zvláštních opatřeních obcí v bytové péči byl pronájem bytů podroben doзору obcí, které však směly vlastníkům domů přikazovati nájemníky jen ve výjimečných případech. Toto nařízení platilo jen v obcích s více než 5.000 obyvateli a v obcích, v nichž bylo sídlo okresních úřadů. Pro ostatní obce platilo nadále shora cit. opatření Stálého výboru č. 288/1938 Sb.

b) Vl. nař. č. 413/1941 Sb. změnilo vl. nař. č. 177/1941 Sb., rozšířilo přikazovací pravomoc obcí a zároveň prodloužilo platnost tohoto vl. nař. do konce r. 1942.

c) Vl. nař. č. 462/1941 Sb. zrušilo dosud platné předpisy zákona č. 118/1928 Sb. a prodloužilo platnost opatření Stálého výboru č. 288/1938 Sb. do konce r. 1942.

d) Vl. nař. č. 11/1943 Sb. prodloužilo dále platnost zmíněného opatření Stálého výboru i vládního nařízení č. 177/1941 Sb., které částečně pozměnilo.

e) Vl. nař. č. 103/1943 Sb. o opatřeních, jimiž se usměrňuje bytový trh, zrušilo opatření St. výboru č. 288/1938 Sb. (s výjimkou předpisů o předražování nájemného, v něm obsažených), jakož i vl. nař. č. 177/1941 Sb. ve znění vl. nař. č. 413/1941 Sb., a zavedlo novou úpravu, která znamenala konec volného bytového trhu. Vlastníkům domů bylo odňato právo s byty jakkoliv volně nakládati a obcím bylo všeobecně přiznáno přikazovací právo, jakož i oprávnění zrušiti některé nájemní a jiné smlouvy o užívání bytů a přikazovati podnájemníky do bytů nadměrných; nařízení podléhaly též dvojí byty téže domácnosti v téže obci. Platilo jen v obcích s nejméně 10.000 obyvateli a dále v obcích, které určil zemský úřad. Jeho platnost skončila dne 31. prosince 1945.

f) Vl. nař. č. 218/1943 Sb. částečně změnilo a doplnilo nařízení uvedené v odst. e). Sledovalo účel, aby místnosti, určené původně pro byty a později věnované jiným účelům, byly vráceny obytným účelům.

g) Vl. nař. č. 82/1944 Sb. týká se zajištění a usměrnění potřeby místností, určených k jiným účelům než k bydlení. Toto nařízení platilo jen v obcích, na něž se vztahovala platnost vl. nař. č. 103/1943 Sb. ve znění vl. nař. č. 218/1943 Sb., a pozbylo platnosti rovněž koncem roku 1945.

h) Vl. nař. č. 220/1943 Sb. o opatrování bytů jejich dělením, jakož i stav-

bami a úpravami budov nebo jejich částí, poskytovalo podporu na dělení bytů velkých na malé a na různé úpravy, jichž účelem bylo opatřit nové bytové jednotky. Platilo rovněž jen v obcích, na něž se vztahovalo vl. nař. č. 103/1943 Sb.

ch) Vl. nařízením č. 166/1944 Sb. o úřadu pro hospodaření obytnými místnostmi byl zřízen úřad, jehož úkolem bylo zřídit bytový trh na území t. zv. protektorátu. Tento úřad zanikl fakticky osvobozením českých zemí od okupace a uvedeně vl. nař., jakož i všeobecná opatření podle něho vydaná, byly zrušeny zák. č. 163/1946 Sb. (§ 31 č. 1).

i) Vl. nařízením č. 203/1944 Sb. o vlivu škod, způsobených válkou na budovách, na nájemní poměry, mělo býti nájemníkům zničených nebo těžce poškozených objektů zaručeno přednostní právo nájemní při znovuzřízení těchto objektů.

Ze všech těchto nařízeních měla za okupace praktický význam vlastně jen nař. č. 103/1943 Sb. ve znění vl. nař. č. 218/1943 Sb. [viz odst. e) a f)]; ostatní normy nesplnily očekávaných výsledků a mnohé z nich v praxi úplně selhaly.

B. Na Slovensku platilo opatření Stálého výboru č. 288/1938 Sb. jen do konce roku 1939. V letech 1940 a násl. byly vydány tyto nejdůležitější slovenské zákony a nařízení o úpravě bytové péče:

a) Zák. o bytové péči č. 178/1940 Sl. z., který převzal ze zaniklého opatření Stálého výboru č. 288/1938 Sb. ustanovení o přeměně a způsobu užívání bytů a o nuceném pronájmu prázdných bytů a ze zákona č. 118/1938 Sb. dosud platné předpisy o zajišťování bytů státních zaměstnanců.

b) Zák. o zajišťování a zabírání bytů a o omezení stěhovacího práva č. 254/1942 Sl. z., který ustanovení předešlého zákona o zajišťování bytů státních zaměstnanců nahradil předpisy novými; mimo to rozšířil nucený pronájem také na byty neužívané nebo užívané jen občas, dále na byty uvolněné, nadměrné a na druhé a další byty téhož uživatele. Tato opatření platila jen v obcích, které určilo ministerstvo vnitra.

c) Zák. o opatřeních po nepřátelských bojových činech, o náhradě škod těmito činy způsobených a o doplnění právních předpisů o civilní protiletectvé ochraně č. 160/1943 Sl. z., který obsahoval též předpisy zmocňující obce k zabírání bytů,

jejich částí i jejich zařízení, dále místností živnostenských a hospodářských.

d) Vl. nař. s mocí zákona č. 24/1944 Sl. z., kterým byl zřetelem na válečné události mezitím nastalé doplněn zák. č. 254/1942 Sl. z. [viz odst. b)].

e) Vl. nař. s mocí zákona č. 156/1944 Sl. z. o dočasné správě opuštěných domů a bytů.

Kromě toho byla též na Slovensku po r. 1939 vydána řada norem o pronájmu bytů obývaných židy (na př. vl. nař. č. 257/1940, 44/1941, 111/1941, 178/1944 Sl. z.). Tato opatření mají ráz rasově perzekuční a jejich platnost zanikla osvobozením republiky, stejně jako platnost obdobných norem v zemích českých (viz čl. 1 a 2 úst. dekretu pres. republiky o obnovení právního pořádku ze dne 3. srpna 1944 ve znění zák. č. 12/1946 Sb.).

4. V době osvobození republiky v roce 1945 měly tedy země české i Slovensko v oboru bytové péče úpravu nejen odchylnou v obou zmíněných územních oblastech, nýbrž v každé z těchto oblastí zároveň velmi složitou a roztržitou. Další vývoj po osvobození šel ještě nějakou dobu v obou těchto oblastech samostatnými cestami.

A. V českých zemích mělo o květnové národní revoluci z roku 1945 z právních předpisů, uvedených shora pod č. 3 A, praktický význam jen vl. nař. č. 103/1943 Sb. ve znění vl. nař. č. 218/1943 Sb. a na nejvyšší snad ještě vl. nař. č. 82/1944 Sb. [viz odst. 3 A e), f), g)]. Poněvadž všechna tato nařízení pozbyla platnosti koncem roku 1945 a nový zákon o bytové péči nebyl v té době dosud vydán, použily zemské národní výbory v Praze i v Brně organizačního zákona č. 125/1927 Sb. a vydaly v oblasti své působnosti podle tohoto zákona všeobecná nařízení, vyhlášená v úř. listě pod č. 633/1945 a 28/1946, jimiž upravily ohlašovací povinnost vlastníků, nájemníků a jiných uživatelů bytů a příkazovací právo místních národních výborů. Tato nařízení byla po vydání zákona o mimořádných opatřeních bytové péče č. 163/1946 Sb. odvolána vyhláškami, uveřejněnými v úř. listě pod č. 1699/1946 a 1700/1946.

B. Na Slovensku vydala Slovenská národní rada brzy po osvobození, nař. č. 127/1945 Sb. n. SNR, které změnilo a doplnilo zák. č. 254/1942 Sl. z. [viz odst. 3 B b)] a zrušilo nař. č. 24/1944 Sl. z. [viz odst. 3 B d)]. Platnost novelisovaného zák. č.

254/1942 Sl. z. zanikla sice koncem roku 1945 (t. j. skončením branné pohotovosti státu podle vyhlášky č. 162/1945 Sb.), avšak nařízením č. 41/1946 Sb. n. SNR byla obnovena. Zrušena byla teprve zákonem č. 163/1946 Sb. (viz pod č. 5).

5. Další vývoj na tomto poli dál se již ve znamení unifikace a jednotné kodifikace předpisů o bytové péči. Vláda připravila již koncem r. 1945 osnovu jednotného zákona o mimořádných opatřeních bytové péče, kterou předložila nejprve Prozatímnímu národnímu shromáždění (které ji však pro nedostatek času již nemohlo projednat), později pak s některými doplňky Ústavodárnému národnímu shromáždění, které ji po některých dalších změnách přijalo jako zákon č. 163/1946 Sb. o mimořádných opatřeních bytové péče. Tímto zákonem, který platí v celém státním území, byly zrušeny všechny dosud platné předpisy o bytové péči (§ 31). Zákon nabyl platnosti dnem vyhlášení, t. j. dnem 9. srpna 1946 a pozbude jí dnem 31. prosince 1948 (§ 32), nebude-li ovšem jeho platnost dodatečně prodloužena. Platí jen v obcích, které mají více než 3.000 obyvatelů nebo které určí okresní národní výbor, jehož rozhodnutí musí být vyhlášeno v obci způsobem v místě obvyklým (§ 30).

Obsahuje předpisy o ohlašovací povinnosti o pronájmu bytů, dále o příkazovacím právu místních národních výborů a o prohlášení nájemních a jiných smluv o užívání bytů za zrušené (§§ 1—6), o dvojích bytech (§§ 7—8), o bytech osob státně nespolehlivých (§ 9), o směnách bytů (§ 10), o nadměrných bytech (§§ 11—14), o slučování bytů a užívání bytů k jiným účelům než k bydlení (§§ 15 až 16), o revisi bytů (§§ 17—18), dále ustanovení společná (§§ 19—29) a závěrečná (§§ 30—32).

Podrobnější výklad těchto předpisů vymyká se již danému thematu. Zák. č. 163/1946 Sb. sleduje sice v podstatě tytéž účely jako starší zákony o zabírání bytů obcemi a o zabírání budov a jejich částí k účelům veřejným, avšak snaží se jich dosíci jinými prostředky: nikoli zábořem, t. j. odnětím dispozičního práva, nýbrž jednak předpisy o nuceném kontrahování nájemních smluv s osobami, které úřad pronajimateli označí za budoucí nájemníky (§ 2), jednak předpisy, kterými se nájemní a jiné smlouvy o uží-

vání bytů a jiných místností, jakož i podnájmní a jiné smlouvy o užívání nadpočetných místností, sjednané proti ustanovení tohoto zákona, prohlašují za neplatné (§ 21); od těchto případů neplatnosti ex lege třeba lišiti případy, ve kterých může místní národní výbor prohlásiti platné nájemu a jiné smlouvy o užívání bytů za zrušené (§ 2 odst. 2, § 8 odst. 1, § 9 odst. 1, § 16, § 18 odst. 2 a 3).

Také opatření tohoto zákona jsou mīněna jako prozatímní, jak je patrné z toho, že zákon má platiti jen do konce roku 1948.

Hynek Bulín.

Zahlazení odsouzení.

(Všeobecný rozhled. Právní prameny. Podmínky. Řízení. Účinky. Z. o. cestou milosti. Z. o. ve správním právu trestním a osnovách. Literatura.)

I. Odsuzující rozsudek trestního soudu jest druhotná právní norma, skládající se nutně nejméně ze dvou norem dílčích: z části, zjišťující podmiňující skutkovou podstatu (výrok o vině), jež přes svou afirmativně-ontologickou formu mluvnickou jest s ryze juristického stanoviska právní normou, stanovící právní účinky, spojené po zákonu již se samotným výrokem o vině jako takovým (evidence odsouzení, ztráta zachovalosti, příp. dalších práv atd.) a z části, stanovící skutkovou podstatu podmíněnou (výrok o trestu, o soukromoprávních nárocích, zabezpečovacích opatřeních, o náhradě útrat řízení, o zabavení, propadnutí atd.). Právní účinky každé z těchto dílčích norem jsou zásadně rozdílné. Zatím co stanovení sankce jest typickým případem konkrétní druhotné právní normy, ukládající povinnosti pouze procesním stranám — povinnosti to, které splněním jsou konsumovány a zaniknou (v. §§ 225, 528 tr. z., zásada ne bis in idem), je tomu zásadně jinak pokud jde o druhou část odsuzujícího výroku. Právní důsledky, spojené s touto složkou, resp. stránkou odsuzujícího rozsudku netýkají se ani tak odsouzeného (§ 225 tr. z., § 4 zák. č. 108/1933 Sb.), který „nabude zase všech společenských práv občanských, pokud ztráta jich v následcích odsouzení . . . obsažena není“ a jemuž odsouzení nesmí být vytýkáno, jako spíše zajištění společnosti před elementy, které spácháním trestného činu projevily sklony sociálně nebezpečné a pro toto latentní nebezpečí, spočívající v jejich vadném mravním založení, ukázaly se nevhodnými veřejně